

УДК: 378.011.3

Чжоу Цун,
аспірант Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»
e-mail: kostyapalshkov@mail.ru

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ЗМІСТУ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ

***Анотація.** В статті розкрито складові компоненти дослідницьких умінь майбутніх учителів філологів. Використовуючи вміння, студенти застосовують різноманітні розумові операції – аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування, порівняння, що сприяє розвитку їхнього мислення. Особливу роль у становленні активної, творчої особистості відіграють уміння дослідницької діяльності, дослідницькі вміння. Їх варто віднести до пізнавальних умінь, адже вони сприяють отриманню нових знань. Оскільки їх застосування відбувається у ході спеціально-організованого навчального процесу, то вони також, належать до групи загальнонавчальних умінь, адже сформовані на одному предметному ґрунті, здатні ефективно застосовуватися у процесі дослідження на інших предметах.*

***Ключові слова:** компоненти, вміння, дослідницькі вміння.*

Актуальність теми. Враховуючи сучасні тенденції розвитку світового соціокультурного та освітнього простору, активізацію процесів євроінтеграції за вимогами Болонської декларації, які передбачають вільне володіння їх учасниками, як мінімум, двома мовами міжнародного спілкування, стає очевидним усе більше зростаючий соціальний і професійний статус педагогів, які викладають іноземні мови. Саме тому проблема вдосконалення фахової підготовки майбутніх викладачів філологів з метою розвитку в них дослідницьких умінь, незважаючи на наявність певних доробок вчених, значно актуалізувалася останнім часом, у зв'язку з тим, що вона вимагає конструктивного розв'язання з урахуванням сучасних досягнень теорії наукового знання. З огляду на це, намагаючись досягти поставленої мети, розпочали дослідження з аналізу творчого внеску науковців у теорії формування дослідницьких умінь викладачів-філологів.

Останні публікації з теми долідження. Науковці, які присвятили свої праці розробці проблеми вмінь і навичок (М. О. Данілов, Є. М. Кабанова-Меллер, В. В. Краєвський, І. Я. Лернер, Н. Ф. Ломов, Н. О. Менчинська, В. Ф. Паламарчук, З. А. Решетова, М. М. Скаткін, В. О. Сластенін та ін.), вважають, що вмінням і навичкам передують накопичення знань. Без знань неможлива цілеспрямована діяльність. Вони виступають основою уявлень про дійсність, орієнтують людину на вибір сфери діяльності, слугують підґрунтям формування ставлення до об'єктів дійсності.

Мета статті. Розкрити складові компоненти дослідницьких умінь майбутніх учителів-філологів. Використовуючи вміння, студенти застосовують різноманітні розумові операції – аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування, порівняння, що сприяє розвитку їхнього мислення. Особливу роль у становленні активної, творчої особистості відіграють уміння дослідницької діяльності, дослідницькі вміння. Їх варто віднести до пізнавальних умінь, адже вони сприяють отриманню нових знань. Оскільки їх застосування відбувається у ході спеціально-організованого навчального процесу, то вони також, належать до групи загальнонавчальних умінь, адже сформовані на одному предметному ґрунті здатні ефективно застосовуватися у процесі дослідження на інших предметах.

Отримані результати. Проведений аналіз літератури, присвяченої суті визначень дефініцій «науково-дослідницька діяльність», «дослідницькі вміння» показав, що суттєвою відмінністю трактування наведених термінів є відсутність вказівки на те, які саме знання набуваються студентами в результаті дослідження: об'єктивно чи суб'єктивно нові.

Не зважаючи на численні дослідження в інтерпретації змісту поняття «дослідницькі вміння» у науковців не має єдиної думки, особливо коли мова йде про співвідношення вмінь та навичок – що з них є вищим шаблоном досвіду особистості. Традиційно вміння розглядаються як результат оволодіння новою дією (або способом діяльності), заснованим на якому-небудь знанні й використанні його в процесі вирішення певних завдань. У визначенні

поняття «вміння» ми будемо дотримуватися точки зору тих дослідників, які вважають, що вміння являє собою свідоме володіння прийомами діяльності. Доведене до реально можливого автоматизму воно характеризується вже як навичка, на основі якої може розвиватися більш широке, узагальнене, складне вміння.

Провівши аналіз трактувань цього складного поняття під дослідницькими вміннями ми будемо розуміти здатність студента виконувати розумові і практичні дії, що відповідають науково-дослідницькій діяльності, підпорядковуються логіці наукового дослідження, на основі знань і вмінь, які набуваються в процесі вивчення основ наук (В. Ушачов). Дослідницькі вміння студентів, пов'язані з їх здібностями аналізувати факти, формулювати проміжні й кінцеві цілі, висувати гіпотези, розв'язувати дослідні задачі, експериментально перевіряти правильність гіпотези, що висувається.

Так, В. Буряк відзначає, що дослідницькі вміння завжди конкретні, вони формуються на ґрунті певного навчального матеріалу [2], тому у перелік умінь дослідницької діяльності варто включити й ті, які відбивають специфіку навчального пізнання.

До структури дослідницьких умінь студентів ми включили **мотиваційний компонент**: а) внутрішні: стійкий інтерес до навчального матеріалу, прагнення оволодіти знаннями, проникнути у сутність явищ навколишнього світу; прагнення займатися науковою діяльністю, виявляти інтелектуальну активність, проектувати та реалізувати накреслені дослідницькі завдання: потреби аналізувати, порівнювати, систематизувати, класифікувати, узагальнювати досліджувані явища педагогічної дійсності; мотиви вияву творчих якостей мислення, гнучкості, комплексності, оригінальності, прагнення до творчої самореалізації; мотиви внутрішнього самовдосконалення та розвитку; б) зовнішні: розуміння значення знань у майбутній професійній діяльності, прагнення до їх нарощування для використання у своїй роботі; мотиви обов'язку відповідальності перед батьками, викладачами, однокурсниками; намагання отримати більш високий бал; прагнення до лідерства.

Нами визначено **емоційний компонент** у структурі дослідницьких умінь. Крім потреб та мотивів у мотиваційну сферу діяльності включаються емоційні переживання та настанови, що відіграють роль, як уже відзначалося, регуляції динаміки поведінки та діяльності особистості.

Необхідність організації науково-дослідницької діяльності, спрямованої на збудження позитивних емоцій у студентів, складно переоцінити. Даною проблемою займалися В. М. Вергасов, Д. М. Узнадзе, С. Л. Рубінштейн та ін. Так, емоційність представлена як одна із провідних характеристик, що забезпечує розгальмування механізму розвитку інтелекту і одночасно приводить до підвищення коефіцієнту передачі інформації від зовнішнього середовища в пам'ять суб'єкту в ході навчання.

З мотиваційним та емоційним невід'ємно пов'язаний **змістовно-продуктивний компонент**, який включено у структуру дослідницьких умінь. Це спричинено залежністю від спеціального відбору наукового матеріалу, здатного задовольнити інтелектуально-пізнавальні потреби суб'єкту діяльності.

Продуктивність будь-якої діяльності, як відомо, залежить від ступеня оволодіння процесом розгортання даної діяльності. Отже, домогтися високої результативності науково-дослідницької роботи можливо за умови формування дослідницьких умінь та навичок особистості. Дослідницькі дії складають основу процесуального компоненту означеного феномену.

Рефлексивно-творчий компонент дослідницьких умінь включає в себе: адекватне самооцінювання, самокорекцію, поступовий перехід від управління з боку викладача до самоуправління студента; вміння усвідомлювати перспективу свого професійного розвитку; вміння зрозуміти позицію іншого в педагогічному спілкуванні, виявити інтерес до його особистості, зорієнтуватися на її подальший перспективний розвиток; налагодження певного морально-психологічного клімату та формування відповідних соціальних відносин, функціонально-рольових та міжособистісних стосунків. Зміст цього компонента входить: а) критичний розгляд суб'єктом зміни об'єктивних обставин як підґрунтя зміни власних дій, переосмислення власної точки зору; б) зміна або коректування вироблених планів і задумів відповідно до умов, що змінюються; в) критичний розгляд своїх дій, їх безпосередніх результатів і подальших наслідків з позиції відповідності їх об'єктивним вимогам задачі,

тобто контроль за логікою розгортання своїх дій; г) критична оцінка змісту свого способу дії як засобу розв'язування даного класу задач, визначення міри його можливостей і обґрунтованого вибору адекватного способу [1].

Таким чином, дослідницькі вміння розуміються як система інтелектуальних і практичних умінь та навичок. І ця система забезпечує здатність до самостійних спостережень, досліджень, пошуків у процесі розв'язання поставлених дослідних завдань. Отже, процес формування таких умінь – це завжди вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємодії та стилю роботи вчителя з учнем у спеціально організованому освітньому середовищі.

Педагогічна дослідницька діяльність студентів – це такий вид навчально-пізнавальної роботи творчого характеру, який націлений на пошук, вивчення й пояснення фактів і явищ дійсності для набуття й систематизації суб'єктивно нових знань про них. Подальшу свою роботу ми вбачаємо у визначенні критеріїв і показників дослідницьких умінь.

Список використаної літератури

1. Андреев В.И. Дифференцированный подход при обучении методам исследования как дидактическое условие для развития исследовательских способностей старшеклассников // Новые исследования в педагогических науках. – М., 1974. – Вып.9. – С.28–29.
2. Буряк В.К. Формування в учнів узагальнених пізнавальних умінь / В. К. Буряк, О. В. Бугрій // Рідна школа. – 1993. – №2. – С. 31– 34.
3. Введение в теорию и практику исследовательской деятельности : учеб. пособие / Сост. В.П. Ушачев. – Магнитогорск : Магнитогорск. гос. пед. ин-т, 1993. – 54 с.
4. Ягупов В. Психологічний зміст понять «знання», «навички» та «уміння» / В.Ягупов // Освіта. – 2003. – № 24–25. – С. 8-9.

References

1. Andreev V.I. (1974) A differentiated approach to teaching research methods as a didactic condition for the development of research abilities of senior. *New research in pedagogical sciences*. – M.. – Вып.9. – P.28-29. (in Rus.)
2. Buryak V.K. (1993) Formuvannya in uchniv uzagalnenih piznavalnih umin. *Bugriy Ridna school*. - №2. - P. 31-34. (in Ukr.)
3. Introduction to the theory and practice of research: studies. Benefit / Comp. V.P. Ushachev (1993) *Magnitogorsk: Magnitogorsk. state. ped. Inst.* - 54 p. (in Rus.)
4. Yagupov V. (2003) Psihologichny zmist understand the "knowledge", "navichki" that "uminnya" *Osvita*. - № 24-25. - P. 8-9. (in Ukr.)

Chou Tsun,

postgraduate State institution "Southern National Pedagogical University named K.D. Ushinskogo "
e-mail: kostyapalshkov@mail.ru

STRUCTURAL COMPONENTS CONTENT OF FUTURE TEACHERS RESEARCH SKILLS PHILOLOGIST

Summary. *In article the making components of research abilities of future teachers of philologists are opened. Given the current trends of the global socio-cultural and educational space, enhance the processes of European integration on the requirements of the Bologna Declaration, which involve fluency of their members at least two languages of international communication becomes more and more evident the growing social and professional status of teachers who teach foreign languages. That is why the problem of improving the professional training of future teachers philologists to develop research skills in them, despite the presence of certain scientific achievements, much actualization recently, due to the fact that it requires a constructive solution with current scientific knowledge advances theory. With this in mind, trying to reach the goal, began research on creative contribution of scientists in the theory of the formation of research skills of teachers-philologists. Using ability, students apply various intellectual operations – the analysis, synthesis, generalization, abstraction, comparison which render assistance to development of their thinking. The special role in formation of the active, creative person is played by ability of research activity, research abilities. The problem of improving the professional training of future teachers philologists to develop research skills in them, despite the presence of certain scientific achievements, much actualization recently, due to the fact that it requires a constructive solution with current scientific knowledge advances theory.*

Key words: *components, ability, research abilities.*

Одержано редакцією 09.01.2016
Прийнято до публікації 11.01.2016